

Kõrgem Kunstikool Pallas

Skulptuuriosakond

Isikunäitus „Kest, mine“

Lõputöö

Autor: Jonna Kubu

Juhendaja: Rauno Thomas Moss MA

Tartu 2022

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. PRAKTILINE TÖÖ.....	5
1.1. Isikunäitus	5
1.2. Raamat	6
1.3. Luulekogu „Kest, mine“	8
2. TEOREETILINE TÖÖ.....	10
2.1. Kest, mine	10
2.2. Mängu piirid.....	15
KOKKUVÕTE.....	18
SUMMARY	19
KASUTATUD KIRJANDUS.....	20
LISAD.....	22
LISA 1 Linoolgraafika trükkimine	22
Lisa 2 Linoolgraafika esimene töö.....	23
Lisa 3 Näituse ülespanek.....	24
LISA 4 Oled mu lemmik puhkus	25
Lisa 5 Elame oma unistust!	26
Lisa 6 Oled mu lamav politseinik	27
Lisa 7 Äkki Pluutol on selline koht?.....	28
Lisa 8 Kest, mine!	29
Lisa 9 Kuidas tekib tolm?	30
Lisa 10 Istun kurjuse ja headuse piiril	31
Lisa 11 Kõnnin alasti nõgestesse.....	32
Lisa 12 Toho-toi.....	33
Lisa 13 Möödujatest ja möödumistest	34
Lisa 14 Keha kukub, hing jääb püsti	35
Lisa 15 Unistan Sinust!	36
Lisa 16 Noored. Liiga noored	37
Lisa 17 Kestmine keskmises elus lämmatab	38
Lisa 18 Lemmiknaaber	39

Lisa 19 Tegin restardi ja algasin uuesti	40
Lisa 20 Koputasid ja lasin Su sisse	41
Lisa 21 Kipskest ja trükipoognatest origami	42
Lisa 22 Luulekogu „Kest, mine“	43
LISA 24 Näituse avamine ja raamatu esitlus	44
Lisa 25 Jonna Kubu ja Jan Kaus	45

SISSEJUHATUS

Isikunäitus ja raamat „Kest, mine“ annavad edasi mõtet kestade kaotamisest, vahetamisest ja taasloomisest elus: iga uus etapp tekitab uue kesta või vastupidiselt kaotab kõik eelnevad ning saab n-ö puhtalt lehelt alustada.

„Elada tähendab liikuda ühest ruumist teise, püüdes end võimalikult vähe ära lüüa.“ (Perec, 2011). Seda võiksime kõik jälgida, kaotamata julgust tundmatusse astuda. Minu suurimaks eneseületuseks ongi liikumine ühest ruumist teise, s.t koolielust elukooli. Kunstikooli turvalised seinad on mu valmis voolinud ning arvan, et lõputööna visuaali ja poeesia ühendamise toob välja päevakohaseid küsimusi ühiskonna-, perekonnamustrites ja -suhetes. Lõin teoste kogumiku, mis pole pelgalt füüsilised objektid, vaid ka poeesia.

Sõnad on minu töö põhimaterjaliks ning annavad ka lõputöö sisu edasi. Materjaliks olevad sõnad on talletatud raamatusse, mille sisu omakorda on näituse visuaalkunsti kontseptsiooniks.

Näituse keskne objekt on kipskest trükipoognatest origami liblikatesse uputatud. Pallas on nukkumise perioodiks igale tudengile ja on aeg oma tiivad avada ning neid ka teistele näidata.

Lisaks elu mängust ja selle piiride seadmisest ja ületamisest. Millised on mängu piirid ja kes need seab? Kas neid lamavaid politseinikke on üldse vaja või need aeglustavad mängu ilu? Millised on mängu reeglid ja nende rikkumised? Millal saab mäng tõelisuseks ja tõelisus mänguks? Kuidas aitab mängulisus elu igapäevase argisusega hakkama saada? Nende küsimuste vastuseid võib leida nii raamatust kui ka näituselt.

Isikunäituse „Kest, mine“ tööd on samanimelist luulekogu illustreerivad. Meediumiteks on linoograafika, mis on üle viidud siiditükki, trükipoognatest origami ning kipsvorm.

Näituse ja raamatu tegemise impulssi sain toonela teele läinud sõbralt Aiti Valgult. Lubasin talle, et sellest saab mu lõputöö. Väljendan tööga oma sisemist hingamist ja tundeid. Sõnadega, mis annavad vabaduse, rahu ja leppimise. Lõputöö on üks kesta vahetustest minu praegusel eluperioodil.

1. PRAKTIINE TÖÖ

Selles peatükis teen ülevaate isikunäitusest, sealhulgas selle jaoks valminud töödest. Lisaks kirjeldan, kuidas käis debüütluulekogu tegemise protsess, räägin tunnetest, mis mind seda tehes valdasid ja nendega võitlemisest. Viimases alapeatükis toon välja raamatu „Kest, mine“ kirjelduse, millest luulekogu koosneb.

1.1. Isikunäitus

Isikunäitus „Kest, mine“ toimus Tartu rahvusvahelise kirjandusfestivali Prima Vista raames (Lisa 24). Tööd olid üleval 29. aprillist – 02. juunini 2022 Tartu Ülikooli Raamatukogu teisel korrusel. Prima Vista selle aasta teemaks oli „Mängu piirid“.

Näituse teosteks olid seitseteist linoölgraafika tööd, mis olid üle viidud siiditrükkii siiditrükkija Juhan Kubu poolt (Lisa 1, Lisa 2). Nendest seitse on ka näitusega samanimelise luulekogu illustratsioonideks. Igast pildist tegin lisaks kümme pisikest E. A (*epreuve d'artiste* ehk kunstnikutömmis) versiooni, mida jagasin näituse avamisel. Serigraafiatöödel on kujutatud nii naise- ja mehefigure, loomi, loodust kui ka kosmilisi tegelasi ja olustikke. Neid pilte tehes leidsin inspiratsiooni enda kogemustest ning luulekogu „Kest, mine“ tekstidest. Siiditrükkide pealkirjadeks said minu jaoks olulised märksõnad ja luuleread raamatust: „Toho-toi“ (Lisa 12), „Koputasid ja lasin su sisse“ (Lisa 20), „Oled mu lemmik puhkus“ (Lisa 4), „Lemmiknaaber“ (Lisa 18), „Möödujatest ja möödumistest“ (Lisa 13), „Elame oma unistust“ (Lisa 5), „Oled mu lamav politseinik“ (Lisa 6), „Noored. Liiga noored“ (Lisa 16), „Tegin restardi ja algasin uuesti“ (Lisa 19), „Keha kukub, hing jääb püsti“ (Lisa 14), „Äkki Pluutol on selline koht?“ (Lisa 7), „Kest, mine“ (Lisa 8), „Unistan sinust!“ (Lisa 15), „Istun kurjuse ja headuse piiril“ (Lisa 10), „Kõnnin alasti nõgestesse“ (Lisa 11), „Kestmine keskmises elus lämmatab“ (Lisa 17), „Kuidas tekib tolm?“ (Lisa 9).

Näituse keskmeks sai ruumiline objekt, mis ühendab nii raamatut kui ka linoollõike serigraafiaid. Tegu oli mehe savitorsost võetud vormiga ehk kestaga. Neljast osast koosnev

vorm oli erineva kõrgusega postamentide peal, uputatud origami liblikatesse. Liblikad seetõttu, et minu kunstnikunimi on Tõuk, kellest kord saab liblikas. Origami lehtedega olid ka osaliselt kaetud postamendid. Kõik origami osad ja liblikad olid tehtud luulekogu trükipoognatest – nendel olevad tekstid moodustasid erinevaid mustreid ja varje skulpturaalsele objektile/installatsioonile (Lisa 21).

Näituse üheks peamiseks materjaliks on sõnad: raamatu tekst, serigraafiatööde allkirjad, trükipoognatest origamiliblikad ning avamisel esitatud tekstid. Kasutades sõnu, lõin ruumilise alise. Lugesin kirjanik Jan Kausiga ette kümme teksti luulekogust „Kest, mine“. Täitsime raamatukogu galerii sõnade mustirägastiku ja helidega, kuhu iga külastaja sai rännata ning luua ise oma pilte, ruumilisi objekte, olustikke ja kohti (Lisa 25).

Näitust aitasid üles panna skulptuuriosakonna esimese kursuse tudengid Stella Tsäko ja Lotta Karoliina Räsänen (Lisa 3).

1.2. Raamat

Debüütluulekogu „Kest, mine“ on käinud läbi pika tee. Raamatu tekstid on valminud aastast 2012 aasta 2022 alguseni ehk siis terve kümnendi. Alguses kirjutasin lihtsalt selleks, et emotsioone ja kogetut enesest välja saada ning end maandada. Kirjutasin enamasti päeviku vormis, kuid mõnikord juhtus sekka ka luulet. Aastal 2018, kui tulin õppima Kõrgemasse Kunstikooli Pallas, andsin oma tekste lugeda kadunud sõbrale Aiti Valgule, kes innustas mind nendest raamatut kokku panema. Sealt tuligi idee teha luulekogu noore tüdruku naiseks sirgumisest. Alguses tegin seda kõike salaja, sest kartsin tekstide suurele ringile avalikustamist. Luuletused ja proosatekstid olid siiski n-ö päevik ja suurelt osalt läbilõige mu enese kogetust ja läbielatust, mis tegi need eriti isiklikuks ja hapraks. Lubasin Aitile, et annan raamatu siiski välja, see juhtuski mõned aastad hiljem.

Sügisel 2021 algas tugevamalt toimetamisprotsess koos Terje Varuliga. Lammutasime tekstid laiali ja panime uuesti kokku. Nõnda tosin korda. Enne jõuluaega alustasin koos Juhan Kubu abiga kujundamise ja küljendamisega. Kogu raamatu ilmumise protsess oli

minu jaoks äärmiselt üllatav oma mahukuse tõttu. Ei osanud kunagi aimata, kui palju väikeseid etappe sinna kuulub, alustades tekstide toimetamisest ja kapitali kogumisest kuni trükist raamatute kättesaamiseni (Lisa 22).

Kõige keerukamaks osutus minu jaoks tekstide lisamine tühjadele lehtedele, mis tekivad küljendamise ja kujundamise käigus. Pidin kirjutama nii mõnegi uue teksti, mis sobituks teistega kokku ja oleks nendega harmoonias. Kuna üldiselt olen kirjutanud emotsiooni ajal ja öösiti, siis enesest teksti suvalisel keskpäeval ajal välja immutada on üpris väljakutsuv ülesanne. Raamat on kõvakaaneline ja 127 lehekülge pikk.

„Iga kirjanik on harjunud seesuguste enesehinnangu kõikumistega; minul aga on nii, et seal, kus enne olid saahambad, on nüüd juba kaks aastat Ameerika mäed. Iial varem ei ole ma tunda saanud nii kõrgeid mäetippe ja nii sügavaid kuristikke. Alul olen kui kodunt plehku pannud tüdruk, kes jookseb hingetuna, eufoorias, pöörases õnnetundes oma unistuste kannul; ja sedamaid tõstab minus pead karistav, keelav ja hurjutav lapsevanem, kes kuulutab sellele vabadusele ja sellele lootusele surmaotsuse. Miks on see kahe seisundi vaheldumine aina järsem?“ (Huston, 2016). Oma esimest raamatut kirjutades tundsin väga sarnaseid tundeid: vaheldumisi enda üle uhke ja võidujoovastuses ning järgmisel hetkel avastasin end kahtlevana rõõmu alla summutavas kuristikus. Leidsin, et päeviku kirjutamine on olnud palju lihtsam protsess, kuna see on eeldatavasti vaid minu enese silmadele lugemiseks, kui just keegi seda kuskilt ei avasta ja uurima ei hakka. Raamatut kirjutades aga näevad, loevad ja tunnetavad tekste, mis olen autorina kirja pannud, paljud silmapaarid. Selle teadmisega oli üpris keeruline leppida. Minu mõtted, tunded ja kogemused ei ole enam minu omad. Alasti kistud tunne. Kuid enese üllatuseks avastasin, et need, kellele kartsin enim oma kestasid näha anda, olid kõige positiivsema ja toetavama tagasisidega. Hirmul on tõesti kõige suuremad silmad.

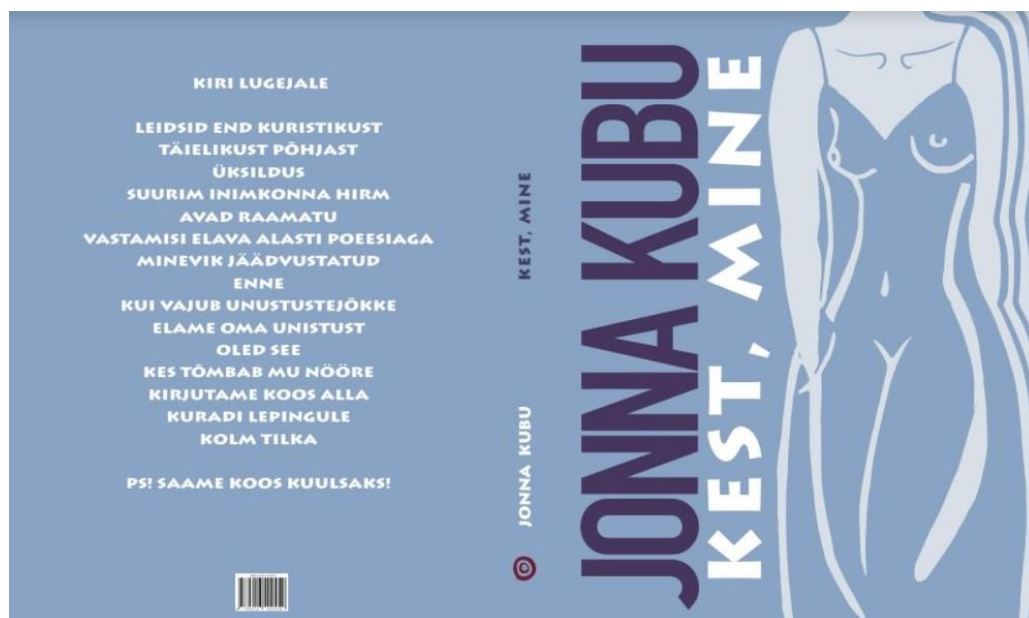
Luulekogu „Kest, mine“ on müügil ka Tallinnas Telliskivi loomelinnakus asuvas väikses raamatupoes Puänt. Mõeldes praegusele olukorrale maailmas, otsustasin kogu autoritulu annetada Ukraina toetuseks.

Näituse avamisel oli ka luulekogu esitlus, kus lugesin luulekogust kirjanik Jan Kausiga ette järgnevad tekstid: „Peab!“, „Võrdsus“, „Valedest pungil helk“, „Vestlus (number kaks)“,

„2222“, „Kesklinn“, „Valgusfoorile“, „Betti Alverile“, „Kolme punkti armastajale“ ja „Tõugule“.

Nagu eelnevalt mainisin, siis raamatu illustratsioonideks on siiditrükid, mille viis minu tehtud linoolgraafikast üle siiditrükki Juhan Kubu. Toimetamisel oli abiks Terje Varul ja kujundas Juhan Kubu. Raamatud lasin trükkida Tallinnas trükikojas Pakett, kust anti lahkelt ka raamatu trükipoognad origami valmistamiseks.

1.3. Luulekogu „Kest, mine“

Joonis 1. Kuvatõmmis raamatu "Kest, mine" kaanest. Foto autor: Juhan Kubu. 2022

Joonis 1 näete raamatu nii eesmist kui ka tagumist kaane kujundust. Oma debüütluulekogu kirjeldan nõnda:

lood öö kui päeva

tuunimata armastus

toores ja ilus

Kasvamisest, mõistmisest, äratundmisest.

Saatmata kirjad, luule poeesias ja vestlused – komeetide kogum.

lapsepõlv

värskelt kilest rebitud

uue koomiksi lõhn

endiselt meeles

lood

endiselt minuga

Kestade kaotamisest, vahetamisest ja taasloomisest – avakosmos. (Kubu, puant.ee, 2022)

2. TEOREETILINE TÖÖ

Selles peatükis annan ülevaate oma mõtte protsessidest ja kogemustest, mis mind isikunäitust ja esimest luulekogu välja andes saatsid.

2.1. Kest, mine

Kas armastust saab kinni hoida sõnade ja muude lõksude abil?

Kindlasti mitte.

Kas armastust saab hoida?

Kindlasti.

Aga lõks oled sa ise.

„Märkmeid armastusest“ (Ashilevi, 2017)

Kogemus kunstiga kogu nelja aasta jooksul Kõrgemas Kunstikoolis Pallas on olnud mulle äärmiselt silmi avav. Alustades, silmaklapid ees, ringi traavimisest ja kasti suruvatest õppemeetoditest kuni piiritu vabaduseni, millega ei oskagi lõpuks midagi tarka peale hakata, kuna olen harjunud olema kindlates raamides. Nagu õnn, mis on kahe õnnetuse vaheline hetk, kus üks õnnetus on lõppenud ja järgmist pole veel tunda. Kaitsetu positsioon, kus on sada võimalust end rumalana tunda. Samamoodi ka kunsti ja kirjanduse loomine, tuleb leida ristumiskoht ideaalse ja reaalse vahel.

Samas on kohati kasti hea, soe ning turvaline. „Aga võib-olla ongi reeglid ainult selleks, et inimest mõtlema panna, enne kui ta neist üle astub.“ (Pratchett, 2022). Iial ei tea, mis sellest kastist võib leida. Kunst ja kirjandus on kui pööningul tuulamine ennast avastades. Kõnnid viimasele korrusele, avad pööninguluugi, juustesse pudiseb klaasvillatolmu. Leiad eest hunniku kaste erinevate siltidega: 3D modelleerimine, kunsti geomeetria, intellektuaalse omandi kaitse, semiootika ja kommunikatsiooniteooria, skulptuuri projekt, kunstist

muusikani – tõde ei ole olemas?, joonistamine, kunsti geomeetria, fotograafia alused, eesti keel, suuline ja kirjalik eneseväljendus, skulptuuritehnoloogiad ja -materjalid, visuaalkultuur ja visuaalsemiootika, skulptuuri ajalugu, maalimine jne. Algul tundub kõik leitav kauge ja hirmutav, tasapisi selgub, et tolmukihi all redutavates kastides on väga põnevat ning meeli avavat kraami. „Mis on ööliblikas ilma tuleta? Kuhu kaob vaha, kui küünal on põlenud? Kuidas saab moos kommi sisse? Kuidas tekib tolm? Miks häälm muutub loomadega rääkides ninnunänu mämmutavaks? Miks on internet täis kassipoegade ja paljaste naiste pilte?“ (Kubu, Kest, mine, 2022) – read, mille inspiratsiooniallikaks ja muusaks oli üldkompositsiooni õppejõud Piret Veski. Ei pruugi küll leida seda, mida pööningule otsima läksid, kuid võid avastada enda nina eest midagi hoopis maagilisemat. Avastad sõnumi, mis jääb kummitama terveks eluks. See ongi tõeline kunst. Kunst, mida ei näe, kuid siiski usud sellesse. Kunsti, mille määrab vaimne akt, mitte ilmtingimata otsene puudutus, näpu osavus. See on avatud mõiste, mille tähendus muutub ebalineaarselt ajas. „Kus hing ei juhi kunstniku kätt, seal puudub kunst.“ (Rochefoucauld, 2022). Kunst pole kunagi trellide taga ning standardne, sellel on lõputu mänguruum ning mälu, milles on oluline koht ka sisendusjõul, mida ei õpeta ükski pedagoogika. Kunst on mäng, mille reeglid ise loome ja ka rikume. Noore alustava kunstnikuna on väga tähtis oskus küsida küsimusi, mitte neile ilmtingimata vastata. Kas Ameerika on ikkagi avastatud või hoopistükkis leiutatud?! Olen varsti piiritletud piirideta ja ristun peateega (tõlge: olen varsti koolidiplomiga vaba kunstnik, ristumaks kunstiteekonaga).

Kui avaldasin oma debüütluulekogu „Kest, mine“, küsiti minult tihti kolme küsimust: miks sa seda kõike teed? Kas nende tekstide sisu on päris? Kust see tuleb ja mis sind inspireerib? Needsamad küsimused olid ka mul endal pidevalt mõtteis. Teen seda kõike, sest jäin muusast rasedaks ja pidin seetõttu sünnitama raamatu. Tegelikult ma ei oska nendele küsimustele vastata, vähemasti mitte piisavalt hästi, et ennastki veenda nende vastuste tõelisuses. „Ma ei tea ikka veel, mis sunnib täiemõistuslikke inimesi hülgama kindla pinna ja veetma tervet elu, kirjeldades isikuid, keda pole olemas. Kui tegemist on lapsepõlvemängu, väljamõeldise pikendusena – nagu kinnitavad sageli need, kes kirjutavad kirjutamisest –, siis kuidas seletada kõikehõlmavat soovi teha seda, just seda, ainult seda, ja pidada kirjutamist niisama arukaks tegevuseks, kui on jalgratturil üle Alpide sõitmine?“ (Gallant, 1996).

Tunnen end kirjanikurollis olles rebitud topelt isikuks. Kirjutamine hägustab minu kui looja piirid kaheks inimeseks ja kesta aga pooleks: see, kes hoiab käes sullepead või klõbistab klahve, ja see, keda ei eksisteeri enam peale igat tähesümbolit paberile või ekraanile märkides. Kes kontrollib kirjaniku kätt sel hetkel, kui ta kirjutab? Kumba poolt nendest, kui üldse, võib pidada tõeliseks?

Kõik algas sellest, kui kirjutasin oma mõtetes teksti ja panin selle hiljem kodus kirja. Hiljem oli kirjutamine ainus, mida üldse tahtsin teha. Mind lummab paberi mälu. Sellele trükitud info kui ka voltides tekkivad jäljed. Kui oled juba murdnud paberi kasvõi neljaks, siis paber ei taha enam uut murdekohta järgida, vaid tõmbab end automaatselt vana malli järgi kokku. Loojana annan paberile impulssi, et see omakorda inertsist edasi liiguks. Nõnda on ka elus, kui minevikust midagi kummitama jääb või kasvõi alateadvuse soppidesse peitu, siis käitume olevikus vanade teadmiste järgi. Selleks, et puhtalt lehelt alustada, peab eelnevad murdekohad likvideerima või siis neid vähemasti teadvustama, et teisiti käituda. Tuleb kuulata, mida paber sulle öelda tahab nii infokandjana kui mängu vahendina.

„Miks naised samastavad end – sõna otseses mõttes, sealjuures ka füüsiliselt – sellega, mida nad loovad? Miks tunnevad nad oma käsikirjade, skulptuuride, maalide vastu samasuguseid kahetisi tundeid (armastusest vihkamiseni, nartsissismist masohhismini) nagu omaenda keha vastu? Miks on neil raskem kui meestel hoida oma loometöö endast lahus, parajas kauguses? Miks kostab peaaegu alati naiste enesekehtestamise tagant see küsimus: „Kas tohin?“ Kas sellepärast, et nad ei saa kirjutada ega seksida, kui pole eelnevalt kindlustanud, et see ei tooks kaasa soovimatuid tagajärgi?“ (Huston, 2016). Kõikide oma kestade vahetamise ajal olen tundnud samasuguseid tundepehanguid. Maalime ju ikka elevant tavaliselt väiksemad, kui nad looduses on, samas tõugud alati suuremad. Kõik mu seni loodud teosed, kas siis kirjutised, skulptuurid või graafika, on seni olnud minust endast eraldatud. Isegi kui üritada tunda end tervikuna oma loomingus, see ebaõnnestub eranditult iga kord. Võib-olla see ongi naiste kui loojate saatus: olla igavesti nabanööri ühendatud oma loominguga nagu lastega ja samas tunda, et need on tema kehast ja hingest lõplikult eraldiseisvad, kuid ikkagi terviklikud.

Minu materjaliks on sõnad. Loon pilte, kogemusi, tundmusi, kohti ja kasvõi skulptuure sõnadest. Küllap sain Pallase skulptuuriosakonda ka sisse tänu sõnadele. Sisseastumiskatsete

vestlusvoorus küsiti minult: „Kas sina kirjutasidki selle teksti? Kas tõesti täitsa ise? Miks sa kirjandust õppima ei läinud, aga väga hea, et ei läinud. Meil on sind siia vaja!“ Sõnad on saatuse sõrm, mille abil tunda end tervikuna, olles samal ajal poolik. „Et olla ooperilaulja, ei pea sul olema mitte ainult häält, vaid sa pead selleks ka aastaid harjutama, et olla helilooja, peab sul olema kõrva, tantsijana peab sul olema vormis keha, laval näitlemiseks pead suutma oma repliike meeles pidada, ja nii edasi. Visuaalkunstiga tegelemine on nüüd kirjutamisele lähenemas sellest aspektist, et seegi tundub pealtnäha lihtne; selliste märkuste taga nagu „mu nelja-aastane laps oskaks ka paremini teha“ kajavad kadedus ja põlgus, mis tärkavad usust, et kõnealune kunstnik pole tegelikult andekas, vaid tal lihtsalt on vedanud, või siis on ta üks libe tegelane ja tõenäoliselt ka petis. Selline arvamus sünnib, kui inimene ei näe enam, milline anne või ebatavaline võime kunstnikku teistest eristab.“ (Atwood, 2020).

Reaalses maailmas on kunstnik parasiit, kes stereotüüpide kohaselt ei tee midagi kasulikku. Stereotüüpne arvamus kunstist ja selle tegijatest: Pärnu volikogu istungil sai meeletult palju meedia tähelepanu üks volikogu liikmetest, kes küsis ironiseerivalt: „Kus kohas see lehm siin pildi peal on?“ (Delfi, 2020). Ta kritiseeris autoreid ja teoseid mõistmata, et abstraktne kunst on nagu instrumentaalmuusika. Stereotüüpe ja stereotüüpset suhtumist tuleks murda. Pole vaja kõike sõnadesse panna, et tunnetada ja mõista tähendust. Peaksime pöörduma kunstis tulemuse juurest tagasi protsessi juurde. Arvan, et utoopiline on mõelda ideaalsest kunstist ja maailmast selle ümber. Tuleb lihtsalt vastavalt olukorrale toimida nii, kuis süda õigeks peab ning juhatab.

Mida ma tegelikult arvasin kunstnikuks olemisest enne Kõrgemasse Kunstikooli Pallasesse õppima tulemist ja kas olen pärast nelja aastat kestnud õppetööd sama meelt? Kas mul on endiselt kunstnikuna kestad ümber või mitte? Miks endiselt üritan piiride sisse jääda ja ei julge uljalt tegutseda? Kas kunstniku loomevabadust piiritleti õpingute vältel või anti see hoopis tagasi?

Nägemus kunstnikust on minu jaoks varasemalt olnud üpriski must-valge. Arvasin, et kunstnik on vaene, kannataja ja ühiskonna heidik, kes jäädvustab mineviku enne, kui see on jõudnud ära uhtuda unustuste jõkke. Mida aastad edasi, muutub mõiste olemus kunstnikust järjest hägusemaks. Pole õrna aimu, kas olen kunstnikuks saanud või kas selleks üldse saadaksegi. Nagu öeldakse, oled kirjanik, kui avaldatud on kolm raamatut. Võib-olla on nii

ka kunstis. Saad selle tiitli, kui keegi teine kunstnik on sind näiteks kolleegiks nimetanud. Samas tunnen, et oleme kõik oma elu kunstnikud. Võtame vastu igal hetkel otsuseid ja nendest vormub meie igapäev ning saatus. Nii ka näiteks maalides ei saa lõuendile tekkida rohelist täppi, kui oled valinud punase värvi kasuks. Virginia Wolf: „Märkus: näen ahastusega, kui mõttetu on mu raamat: ma ei mõista, kuidas ma võisin midagi sellist kirjutada – ja veel sellise vaimustusega. See oli eile; täna tundub see mulle jälle hea. Märkus õpetuseks teistele Virginiatele teiste raamatutega: nii see käibki: üles-alla, üles-alla – ja Jumal üksi teab, kus on tõde.“ (Huston, 2016). Nõnda näen end noore kunstniku- ja kirjanikuhakatisena. Vahel õnnejoovastuses ja siis jälle kõht tühi ja tuju halb.

Kestad mu kunsti- ja kirjandushinge ümber on hakanud lahti kooruma. Olen nelja aasta jooksul vahetanud nii mõnegi kesta. Olen nukkunud ja lendu tõusnud, uuesti nukkunud ja lennanud nii mitmeid kordi. Kohe meenub kiitus skulptor Mati Karminilt minu savinaisele, mille keha poos mao kest, ja hõrk kiitus suvepraktikal origamikettaid voltides skulptuuriosakonna juhatajalt ja paberimeistrilt Anne Rudanovskilt. Mäletan, kui kivimeister ja õppejõud Rein Karus ütles, et olen tema Michelangelo, sõnad, mida küll umbusaldan, kuid panevad siiski põsed rõõmust ja uhkusest õhetama. Need on olnud senise nelja aasta kõige suuremad saavutused, mis mängivad minuga veel edasi tulevikus vabakutselise kunstniku ja kirjanikuna. On olnud ka mõõnasid: joonistamise kursuse läbikukkumine tobeda arusaamatuse tõttu ja 3D programmeerimise aastast aastasse edasilükkamine häbitunde tõttu – äkki ma ei oska? Lõpuks selgus, et see ei olnudki raketiteadus ja sain ka sellega väga hästi hakkama. Isikunäitus on olnud üks nukkumisperiood, mida tehes püüdsin luua origamikesta enda ümber, kuid saatuse tahtel kägardus see kokku ning sellega polnud enam midagi peale hakata. Äärmiselt ahastavalt tundelt avastasin uue lahenduse kasutada kipsvormi, mille olin võtnud eelnevalt modelleeritud mehe savitorsost. Paari kuu tehtud töö läks küll luhta, kuid sellest sündis paari tunniga uus variant, mis oli kogu aeg mu nina all olnud.

Loomevabadus on samuti äärmiselt abstraktne väljend. Kas saame üldse kunagi väita, et oleme vabad. Vabad kõikidest kammitsevatest piiridest ja reeglitest. Kui me ei tea, mis saab pärast surma või mis on elu mõte, siis kuidas saame väita, et oleme kunagi üldse vabad olnud

või selle olemasolu, käsi raamatul, vanduda. Vaba kui lind. Pigem pingviinid eluparaadil, kellelt on võetud vabadus mitte lennata. Kas peaksimegi üldse lendama?

2.2. Mängu piirid

Miks, algav päev, on argipäev su nimeks?

Ma kuulutan su sekundid kõik imeks

täis iluehmatust ka täna hommikul.

„Algab päev“ (Alver, 1989)

Mäng on alati tõeline. „Mulle meeldib sinu juures kõige rohkem see, et sa mängid nii, nagu oleks kõik päris!“ kirjutas kunagi algkooli klassiõde mu sõbrapäevikusse. Mäng on alati olnud elu ja maailma üheks äärmiselt oluliseks osaks. Seda ealeski ei tohiks kaotsi lasta, isegi mitte siis, kui püstolitoru on ähvardavalt kuklale suunatud, sest mäng aitab meie igapäeva rutiini vürtsitada ja elavdada.

Meie argipäevad on kui lõngakerad, mis on pooleldi koos ja pooleldi pusades. Lahti mängitud kassi poolt, kellel pole vähimatki kavatsust seda taas kokku kerida. Elame puseriti üksteise tunnete, mõtete ja tegude virvarris. Mängime sellega nagu kass. Ajatajuga kaovad piirid. Kersti Uiho rääkis Ööülikooli loengus, et elu on kui mäng, mille reeglid ise seame ja mida ka ise rikume (Uiho, 2022). Mõnikord ütleme piiridest lausa lahti, sest vajame (mängu)vabadust nagu soojas pesas nurruv kollane kass.

Millised on üldse mängu piirid ja kes neid õigupoolest seab? Kas neid takistusi on võimalik ületada? Arvan, et neid lamavaid politseinikke loome ise ning mängu ilu ja võlu algab alles siis, kui hakkame neid ületama ja rikkuma. Need tõkked meie teel võivad küll sammu aeglustada, kuid nende seljatamine teeb tugevamaks, kogenumaks ja edukamaks. Edukad on need, kes tabavad võimalikult ruttu, soovitatavalt mängu esimestel täringuveeretustel, kus saatus või me ise otsuseid vastu võtame, mängu reegleid ja seda, kuidas neid rikkuda. Mängu piirid on ebaõnnestumine eksamitel, noore inimese murtud süda, vähene palk või selle täielik

puudumine, tühi külmkapp, lein, tunnustuse ja märkamise puudumine, pimedas toas mitte midagi tehes konutamine, kesta ehk keha kimbutavad haigused, lugemata raamatud riulitel ja öökappidel, *play*-nupu mitte vajutamine muusikat kuulates, naeratuseta silmad, möödujad ja möödumised. Just needsamad mängud ja nende reeglite rikkumised on isikunäitusel ja luulekogus „Kest, mine“ fookuspunktiks.

Mäng on maagiline mõtlemine ja alati tõeline. Juba hetkest, mil üsast väljusid ja esimest korda silmad avasid ning nutsid südantlõhestavalt õhetavas kestas. Tõelisuus ja tõde on samamoodi olnud alati mäng. Paradiisiaias alustas Eeva mängu, mis võis kogu universumi käiku muuta, kuid tegi seda sellegipoolest. Reeglit rikkus ta küll mao õhutusel, kuid otsuse võttis siiski vastu ta ise, haugata magus suutäis keelatud viljast ja oi! see oli magus amps.

Kuidas mängulisus loob tunde, et elu argisusega on lihtsam hakkama saada? Tunnen, et tegelikult hinge ja kestade kõige sügavamates soppides tahame kõik olla lapsed. Olla uudishimulik, katsetada, teha vigu, vigade parandust, leiutada. Mängulisus tekitab tunde, nagu oleksimegi selle saavutanud. Elu tundub lihtsam, värvilisem, kohustuste vabam. Mis peamine – igavene.

„Tsirkus“: alustamiseks pead veeretama kas ühe või kuue ja nii mäng algabki. Liigud iga veeretusega eeskujulikult ja püüdliselt edasi. Mõnikord on õnn sinuga ja saad mööda redelit üles vurada ja mahajääjatele eputavalt keelt näidata. Sind on saatnud elumängu edu. Kuid kuklas hirmutab alati mõte sellest, et järgmise veeretusega, järgmise otsusega, järgmise saatusega võib juhtuda nii, et pead mööda ussi sabaotsa, häbi silmis, alla kukkuma. Võid küll reegleid rikkuda ja proovida teisi heas usus petta, et said nelja asemel kuue ja ei langegi tagasi mängu algusesse. See võib isegi õnnestuda, kuid kui kauaks. Karma käib igal sammul ju ikkagi kaasas. Ja need mängijad, kes pigistavad kõrval silma kinni ja lasevad teisel võita. Nendele on öelda vaid üht: ükski heategu ei jää karistamata.

Lugesin hiljuti osakonnakaaslase soovitusel maailmakuulsa semiootiku, kirjandus- ja kultuuriteadlase Jüri Lotmani teesi, mis kõlas nõnda: „3.4. Nii mängul kui kunstil on maailma hõlvamise tõsiselt võetavaid eesmärgi taotlede üks ühine omadus: olukorra tinglik lahendamine. Mäng ja kunst asendavad reaalsuse ääretult keerulised reeglid märksa lihtsama süsteemiga ja esitavad psühholoogiliselt antud modelleerimissüsteemis kehtivate reeglite

järgimise kui elusituatsiooni lahendi. Seetõttu ei ole mäng ja kunst (isegi niisugune verine vaatemäng nagu härjavõitlus või siis traagiline kunst) mitte ainult (gnoseoloogiliselt) tunnetusvahendiks, vaid ka (psühholoogiliselt) puhkuseks. Nad toovad lahendusi, mis on inimesele psüühiliselt täiesti hädavajalikud.“ (Lotman, 2022) See pani mind mõtlema, et kui me ei lähe iga päev mere äärde tõmbama sõõrmeisse soolast õhku, kuulama lainete müha ja ehitama liivalossi, siis milleks üldse elada. Tahaksin terve elu elada lapsena puhkuses, kus igal hommikul ehitam liivalossi, mille meri igal ööl pimeduseloori all ära uhub ja siis taas kord järgmisel hommikul ehitam, roosad prillid ees, uue kindluse. Unistades, et seekord jääb see alles, kuid teades, et homme ehitatud loss on suure tõenäosusega veel parem, ilusam ja suursugusem. Kuid ei heitu eal nendest punastest kaartidest, mis elukohtunik vilistuse läbilõikaval kõlal vastu vahtimist lajatab. Uks võidakse küll nina ees kinni lüüa, kuid see ei tähenda, et mul poleks võtit, et seda taas avada.

Olen sada tuhat ja miljon protsenti kindel, et avastan kooli lõppedes piiride puseriti maagilise maailma, mis väreleb igapäevase rutiini kulisside taga. Võib-olla see on naiivne ja maitsetage, kuid tunnen siiralt, et suureks saades mäng alles algab koos sisemise väikse lapsega, kel ei kao kunagi usk ja unistus.

KOKKUVÕTE

Isikunäituse ja debüütluulekogu „Kest, mine“ eesmärk anda edasi mõtet kestade kaotamisest, vahetamisest, taasloomisest elus ja sellest, kuidas iga etapp tekitab uue kesta või vastupidiselt kaotab eelnevad, sai edukalt saavutatud.

Isikunäitus toimus Tartu rahvusvahelise kirjandusfestivali Prima Vista raames Tartu Ülikooli raamatukogu teisel korrusel 29. aprillist kuni 2. juunini 2022. Avamisel toimus ka samanimelise raamatu „Kest, mine“ tutvustus, kus tekste lugesid luulekogust ette Jonna Kubu ja kirjanik Jan Kaus. Raamat on jõudnud sadade inimeste kätte ja raamaturiilite oma elu edasi elama.

Elu mäng ja selle piiride seadmine on pidevas protsessis. Jah, kindlasti aitas lõputöö mängu paremini mõista, kuid lõpuni selle struktuurilisust on siiski keeruline hoomata ja arvan, et seda ei peakski lõpuni mõistma.

Suurim paradoks – nii minu kui ka paljude teiste inimeste eludes – on kestmine ajas ja kest, mine protsess. Ilma selleta ei ole kuidagi võimalik hakkama saada. Samamoodi, kui oled siia maailma sündinud, siis osaled elumängus ja keegi ei küsi, kas tahad seda või mitte. Nii lihtsalt on.

Töö edasiarendamise suunaks on sõnadega edasi töötamine, nendega mängimine, modelleerimine ja hullamine. Näitus ja raamat „Kest, mine“ olid kõigest algus. Olen avanud oma tiivad ja tõusen nüüd lendu.

Eesmärk sõbrale antud lubadusest ja enda väikese tüdruku unistusest olla kirjanik ja kunstnik on täidetud.

SUMMARY

Graduation thesis title: Solo exhibition „Metamorphosis“.

The goal of the solo exhibition and the debut poetry collection „Kest, mine“ was to convey the idea of losing, changing, recreating the shells in life, and how each stage creates a new shell or, conversely, loses previous ones, was successfully achieved. The solo exhibition took place within the framework of the International Literary Festival Prima Vista art event on the second floor of the University of Tartu Library from April 29 to June 2, 2022.

At the exhibition opening, the book with the same name, "Kest, mine" was introduced and poems were read from the poetry collection by book author Jonna Kubu and writer Jan Kaus. The book has reached the hands of hundreds of people and lives on on their bookshelves.

The game of life and setting its boundaries is an ongoing process. Yes, the dissertation certainly helped to better understand the game, but it is still difficult to understand the structure of it all, and I do not think it should be fully understood.

The biggest paradox - in my life and in the lives of many others - is the duration and the process. There is no way to do without it. Similarly, when you are born into this world, you participate in the game of life and no one asks if you want it or not. It just is what it is.

The direction of further development of the work is working with words, playing and modeling with them. The exhibition and the book „Kest, mine“ were just the beginning. I have opened my wings and I am now taking off.

The goal of the promise given to a friend and the dream of a little girl in me to become a writer and an artist has been fulfilled.

KASUTATUD KIRJANDUS

Alver, B. (1989). *Teosed I*. Tallinn: Eesti Raamat.

Ashilevi, J. (03. 11 2017. a.). *Märkmeid armastusest*. Kasutamise kuupäev: 04. 05 2022. a., allikas Sirp: <https://sirp.ee/s1-artiklid/c7-kirjandus/markmeid-armastusest/>

Atwood, M. (2020). *Tehingud surnutega: Kirjanik kirjutamisest*. Tallinn: Loomingu Raamatukogu.

Delfi. (18. 09 2020. a.). *Läänemere kunstisadama projekti vastu seisev Pärnu volikogu ekrelane tumitas kaasaegset kunsti?* Allikas: Delfi: <https://www.delfi.ee/artikkel/91085421/video-laanemere-kunstisadama-projekti-vastu-seisev-parnu-volikogu-ekrelane-tumitas-kaasaegset-kunsti?>

Gallant, M. (1996). *A Painful Affair*. (M. Pärtna, Tõlk.) Toronto: McClelland and Stewart.

Huston, N. (2016). *Loomispäevik*. Tallinn: Loomingu Raamatukogu.

Kubu, J. (2022). Kasutamise kuupäev: 18. 05 2022. a., allikas puant.ee: <https://puant.ee/e-pood/eesti-keeles/luule/jonna-kubu-kest-mine>

Kubu, J. (2022). *Kest, mine*. Tallinn: Terje.

Lotman, J. (06. 05 2022. a.). *jurilotman*. Allikas: Kunst modelleeritavate süsteemide reas. Teesid (1967) - Juri Lotman 100: <https://jurilotman.ee/lotmani-teosed/terviktekstid/kunst-modelleerivate-susteemide-reas-teesid-1967/>

Perec, G. (2011). *Ruumiliigid*. Tallinn: Loomingu Raamatukogu.

Pratchett, T. (07. 05 2022. a.). *Tsitaadid - 2285 - luuletused.ee*. Allikas: luuletused: <https://luuletused.ee/2285/tsitaadid>

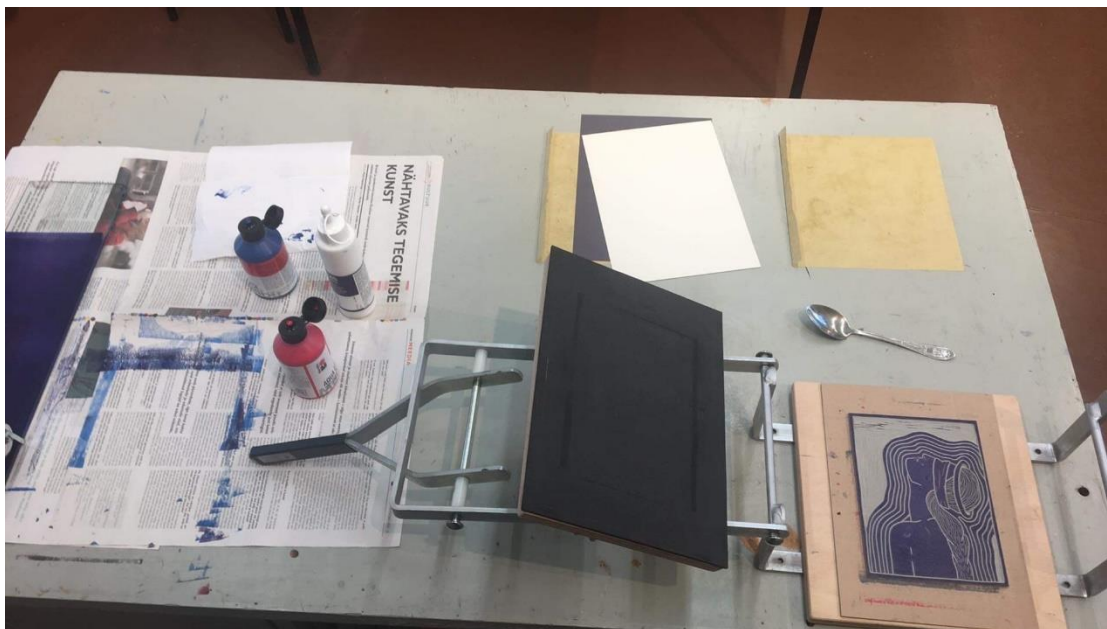
Rocheffoucauld, F. d. (06. 05 2022. a.). *La Rocheffoucauld tsitaat teemal Kunst: Kus hing ei juhi kunstniku...* Allikas: tsitaadid: <https://tsitaadid.ee/quote/7674/24>

Uibo, K. (06. 05 2022. a.). *Õöülikool. Kersti Uibo "Pealisülesanded. Elu kui improvisatsioon"*. Allikas: [vikerraadio.err](https://vikerraadio.err.ee/2022/05/06/kersti-uibo-oo-ue-likool):

<https://vikerraadio.err.ee/1142886/oolikool-kersti-uibo-pealisulesanded-elu-kui-improvisatsioon>

LISAD

LISA 1 Linoolgraafika trükkimine

Joonis 2 Linoolgraafika trükkimine Tartu Ülikooli Kunstidekeskuses. Foto autor: Jonna Kubu. 2021

Lisa 2 Linoolgraafika esimene töö

Joonis 3 Linoolgraafika. Tartu Ülikooli Kunstidekeskus. Foto autor: Jonna Kubu. 2021

Lisa 3 Näituse ülespanek

Joonis 4 Näituse ülespanek Tartu Ülikooli Raamatukogus. Foto autor: Evelin Arust. 26.04.2022

LISA 4 Oled mu lemmik puhkus

Joonis 5 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 5 Elame oma unistust!

Joonis 6 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 6 Oled mu lamav politseinik

Joonis 7 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 7 Äkki Pluutol on selline koht?

Joonis 8 Siiditriikk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 8 Kest, mine!

Joonis 9 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 9 Kuidas tekib tolm?

Joonis 10 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 10 Istun kurjuse ja headuse piiril

Joonis 11 Siiditriikk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 11 Kõnnin alasti nõgestesse

Joonis 12 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 12 Toho-toi

Joonis 13 Siiditrukk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 13 Mõõdujatest ja möödumistest

Joonis 14 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 14 Keha kukub, hing jääb püsti

Joonis 15 Siiditrukk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 15 Unistan Sinust!

Joonis 16 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 16 Noored. Liiga noored

Joonis 17 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 17 Kestmine keskmises elus lämmatab

Joonis 18 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 18 Lemmiknaaber

Joonis 19 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 19 Tegin restardi ja algasin uuesti

Joonis 20 Siiditrükk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 20 Koputasid ja lasin Su sisse

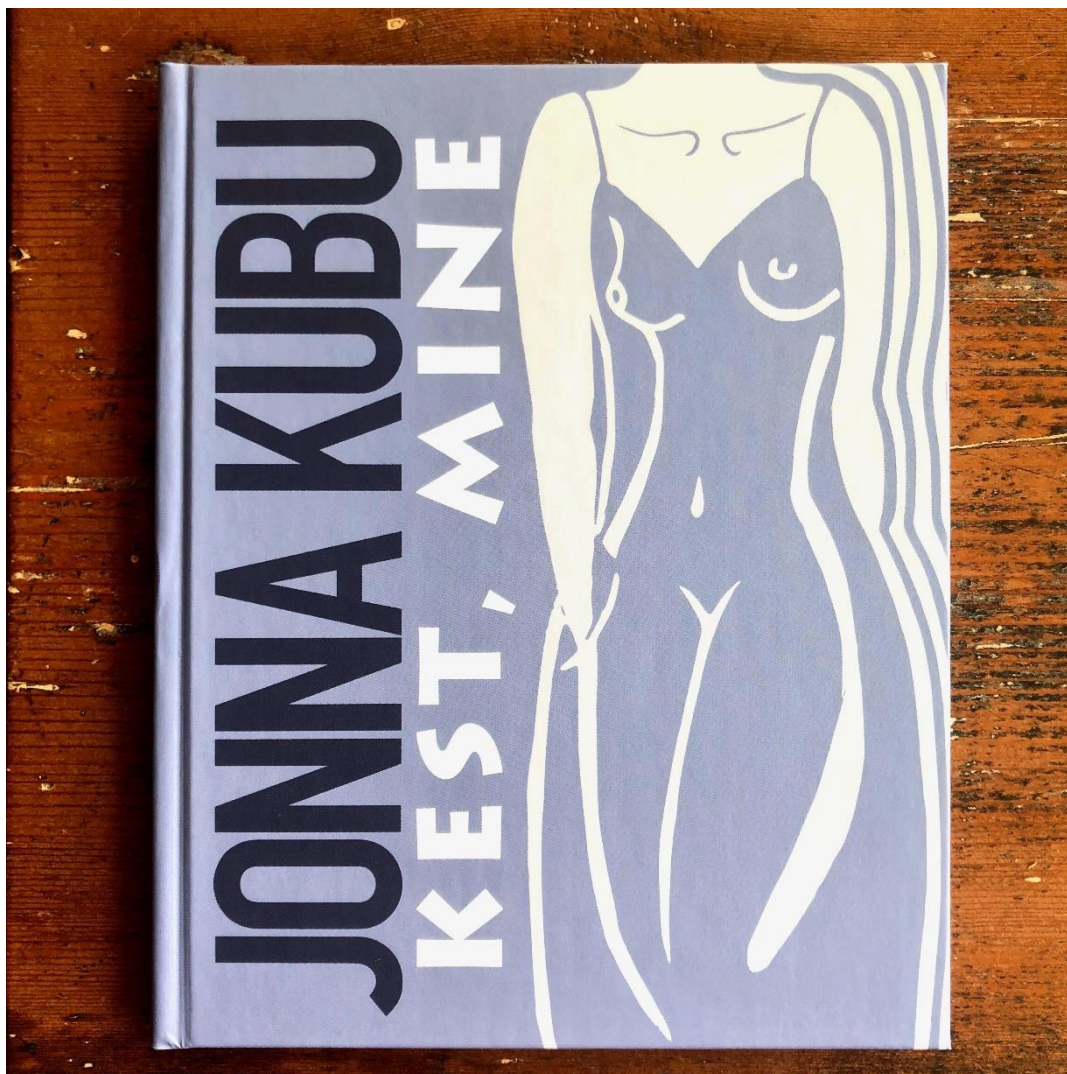
Joonis 21 Siiditriikk. Foto autor: Jonna Kubu. 2022

Lisa 21 Kipskest ja trükipoognatest origami

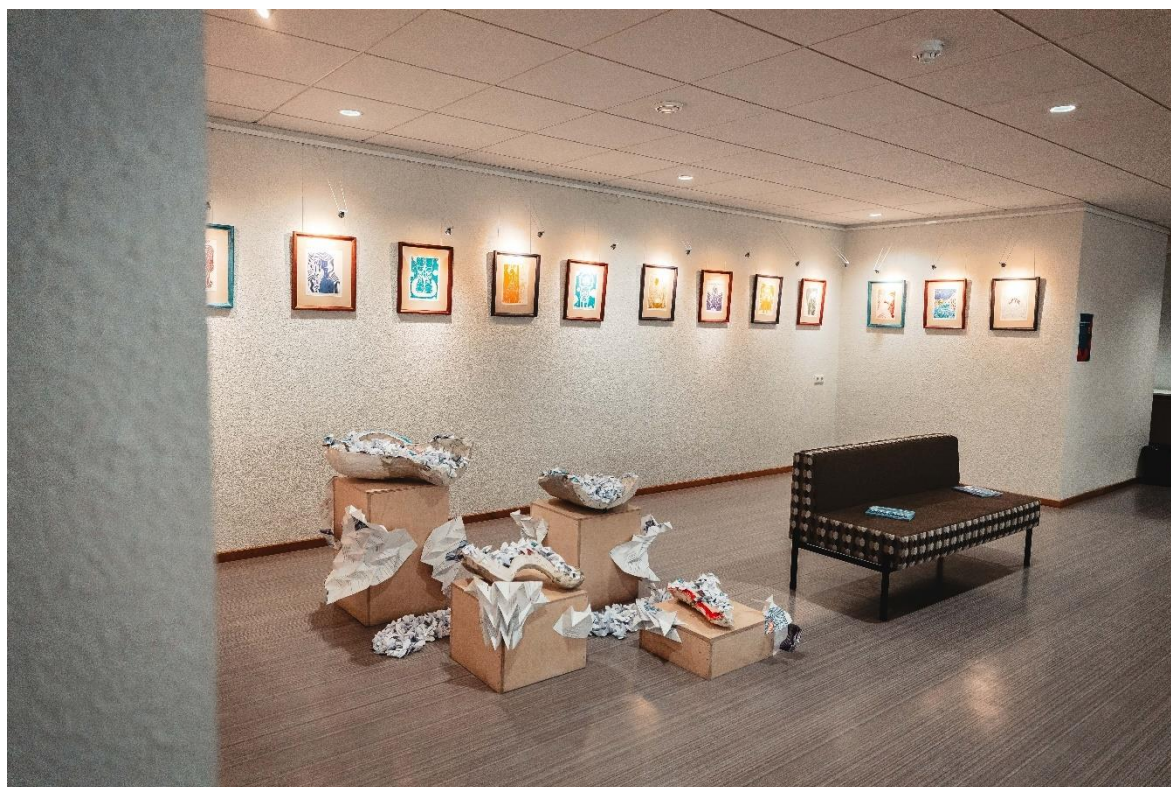
Joonis 22 Kipskest ja trükipoognatest origami. Foto autor: Robi Zuts. 29.04.2022

Lisa 22 Luulekogu „Kest, mine“

Joonis 23 Luulekogu "Kest, mine". Foto autor: Jonna Kubu. 2022

LISA 24 Näituse avamine ja raamatu esitlus

Joonis 24 Näituse avamine ja raamatu esitlus Tartu Ülikooli Raamatukogus. Foto autor: Robi Zuts. 29.04.2022

Lisa 25 Jonna Kubu ja Jan Kaus

Joonis 25 Jonna Kubu ja Jan Kaus luulekogu esitlusel Tartu Ülikooli Raamatukogus. Foto autor: Robi Zuts. 29.04.2022